

Primjer uspješnog nastavnog sata – govorništvo u nastavi povijesti

U članku autor na primjerima iz nastavne prakse pokazuje prednosti korištenja govorništva kao nastavne metode. Razvijanje kritičkog mišljenja i kreativnosti, poticanje istraživačkog rada i problemski pristup nastavi neke su od tih prednosti. Nakon analiziranja učeničkih radova, autor razrađuje teorijsko opravdanje predložene metode i predlaže moguće načine primjene. Na kraju članka autor naglašava potrebu za međupredmetnom suradnjom u školi.

Ključne riječi: nastava povijesti, govorništvo, kritičko mišljenje, stari Rim, stara Grčka

Uspješan je nastavni sat onaj na kojem se razvijaju učenikov interes za predmet, kritičko mišljenje i kreativnost te postiže i održava visoka razina motiviranosti tijekom cijelog sata. Za svaki nastavni predmet to znači da bi navedene poželjne ciljeve valjalo postaviti i ostvariti unutar okvira pripadajućeg nastavnog programa. Sadržaji nastavnog programa povijesti često nisu poticajni i zanimljivi za učenika. Smišljanje izazovnih i poticajnih nastavnih aktivnosti za profesora povijesti (a i svakog drugog predmeta) nije uvijek jednostavno. Današnjim trendovima reforme obrazovnih sustava, a osobito poticanjem raznih oblika učenja “kroz igru“, stvara se opasnost od trivijalizacije nastave. Često se gubi iz vida da nastavne aktivnosti trebaju biti dobro osmišljene kako bi aktivirale i motivirale učenike, ali i potakle ih na konstruktivan rad. Nije dovoljno sat činiti *zabavnim*. Prioritet nastave uvijek mora biti produktivnost. Zabava može i treba biti sredstvo za motivaciju učenika, ali nikako cilj sata. Kada su jednom učenici motivirani, potrebno je usmjeriti njihovu pažnju prema željenom segmentu gradiva i potaknuti ih da u zadanom okviru iskažu vlastitu kreativnost ne gubeći iz vida cilj sata. Što je učeničko sudjelovanje u nastavnoj aktivnosti veće, potencijal za učenje potpunije se realizira.

U ovome ću članku prikazati ostvarenje jednog takvog sata u kojem se nastojalo spojiti motivaciju, kreativnost i kritičko mišljenje sa svrhovitim zadatkom, koristeći sadržaje koje nudi nastavni program. Učenička zasićenost učenjem o bitkama, datumima, zakonima, povijesnim ličnostima i raznim političkim i društvenim previranjima koja “nemaju veze sa sadašnjošću i stvarnošću” uobičajen je njihov prigovor nastavi povijesti. Stoga je potrebno pronaći načine da se takvi sadržaji učine razumljivim, zanimljivim i životnim.

Predlažem govorništvo¹ kao metodu rada u nastavi. U nastavku ću pokazati koje prednosti nosi takav način rada što ću potkrijepiti primjerima iz nastavne prakse. Također, pokazat ću koje kompetencije učenik može steći takvim načinom rada i kakav je oblik govorništva prikladan za nastavu povijesti.

U prvome ću dijelu analizirati primjere zadataka iz nastavne prakse, a u drugome ću pokazati kako su navedeni zadaci oblikovani da motiviraju te razvijaju kritičko mišljenje i kreativnost. Na kraju ću predložiti moguće načine primjene govorništva u nastavi i komentirati neke moguće nedostatke opisanog načina rada te predložiti kako ih riješiti.

Primjeri iz nastavne prakse.

Zadaci su osmišljeni za grupu od 4 do 6 članova, a zadana duljina govora je 100 do 150 riječi.

Predviđeno vrijeme za izvršenje zadatka je 20 minuta, a za izlaganje 15 minuta.

1. primjer

Zadatak: Osmislite govor kojim rimski plebejci (od patricija) traže veća prava.

Pomoćna pitanja: Kakav je bio položaj plebejaca? Da ste plebejac, biste li mislili da je vaš položaj pravedan? Koje biste argumente koristili kada biste zahtijevali veća prava? Osmislite kratak govor kojim objašnjavate vaš status i zahtijevate njegovu promjenu na bolje.

Da bi riješio ovaj zadatak, učenik mora znati:

- tko su plebejci,
- smjestiti plebejce u vrijeme i prostor,
- objasniti položaj plebejaca u rimskom društvu,
- objasniti društvene tenzije između plebejaca i patricija i
- procijeniti značenje plebejskog sloja za rimsko društvo.

1 Iako se govorništvo i retorika često koriste kao sinonimi, prvi je pojam širi i označava *vještinu koja njeguje umijeće javnoga govorenja, vještinu slikovitog i uvjerljivog izražavanja* (Hrvatski enciklopedijski rječnik, Novi Liber – Jutarnji List, Zagreb, 2002.-2004.) dok pojam *retorika* označava, *teoriju i pravila govorništva* (Hrvatski enciklopedijski rječnik, Novi Liber – Jutarnji List, Zagreb, 2002.-2004.) te *učenje o uvježbanom govoru i njegovim načelima: pravilima, nadgradnji, sredstvima izraza, stilskim oblicima* (Opća i nacionalna enciklopedija, Pro leksis, Večernji list, Zagreb, 2007.) Govorništvo je dakle vještina, dok se retorika bavi teorijom i pravilima te vještine. Govorništvo, kakvo se predlaže u ovom članku, također označava vještinu govorenja, ali, prije svega po pravilima logičke strukture teza – argument – dokaz (temeljen na povijesnim činjenicama). Naglasak je na procesu sastavljanja govora i njegovoj konzistentnosti, a ne na stilskim aspektima izvođenja govora. Ovakvo govorništvo, dakle, ne vodi računa o svim elementima retorike koja, kao disciplina, obuhvaća puno više elemenata javnog govorenja, što pripada području hrvatskog jezika.

Rješenje:²

Istina je da smo doseljenici u Rim, ali to ne znači da trebamo biti diskriminirani. Iako smo osobno slobodni, zahtijevamo politička prava kako bi sudjelovali u odabiru vladara naše domovine. Također, ni kao građani nemamo prava, ne sudjelujemo u gradskom životu. Živimo izolirani od drugih. Zar smo toliko drugačiji? Zar nismo dovoljno dobri za ostalo stanovništvo? Ženidba nam je zabranjena, nemamo nikakva društvena prava. Ne ponašaju se prema nama kao prema građanima. Kao da smo drugačiji. Mi želimo zajedništvo svih Rimljana. Mi želimo ljubav i poštovanje između svih. Nadam se da će ovaj govor barem malo utjecati na vas. Usrećite nas, bit će nam svima puno bolje. Hvala!

Učenici u ovome primjeru pokazuju da:

Znaju	Ne znaju
<ul style="list-style-type: none"> • smjestiti plebejce u pripadajuće mjesto i vrijeme, • položaj i podrijetlo plebejaca, • razlikovati politička i građanska prava, • prepoznati tenzije između plebejaca i patricija. 	<ul style="list-style-type: none"> • procijeniti značenje plebejaca za rimsko društvo.

Iz jednog takvog kratkog govora nastavnik može jako dobro vidjeti koliko su učenici zapravo razumjeli gradivo i na čemu treba još poraditi. Jedini argument koji se ovdje koristi je: *budući da su svi ljudi jednaki, trebali bismo svi imati jednaka prava*. Ovdje se čini greška projiciranja modernog pojma jednakosti ljudi u razdoblje prošlosti u kojem su društvene podjele bile neupitne, a nejednakost svakodnevna činjenica. Također, nije uočena važna ekonomsko-gospodarska uloga plebejaca za rimsko društvo, a pozivanje na upravo tu ulogu bio bi jak argument. Uloga je stoga nastavnika da intervenira i razjasni takve stvari. Iako su ovo krupni prigovori, valja imati na umu da se društveni sukobi protežu kroz čitavu rimsku povijest i teško je sagledati ulogu plebejaca bez šireg poznavanja rimske povijesti (učenici su u trenutku izrade govora došli tek do ustroja Rimske Republike). Što se tiče vještine argumentacije, na to ću se vratiti kasnije u tekstu.

2. primjer

Zadatak: Osmislite *filipiku*. Stavite se u ulogu Demostena koji želi upozoriti Atenjane na opasnost koja prijeti od Filipa II. Sastavite kratak, motivirajući govor u kojemu ćete, koristeći svoje znanje o ovom razdoblju, pokušati okrenuti Atenjane protiv Filipa II.

Pomoćna pitanja: Koje biste argumente iskoristili protiv Filipa II? Što bi Atenjani izgubili kada bi potpali pod makedonsku vlast? Čega se Atenjani imaju bojati? Je li

² Svi su primjeri u tekstu rezultati rada 1. a, b i c razreda III. gimnazije Osijek u drugom polugodištu šk. god. 2008./09.

Filipovo dotadašnje ponašanje bilo takvo da bi moglo izazvati strah kod Atenjana? Pokušajte predvidjeti protuargumente koji bi vam se mogli uputiti i opovrgnite ih.

Da bi riješio ovaj zadatak učenik mora znati:

- tko je bio Filip II,
- smjestiti temu u vrijeme i prostor
- kakvo je bilo stanje atenskog društva sredinom 4. st. pr. Kr.:
 - da dolazi do opadanja atenskog utjecaja uslijed ratova među polisima,
 - da je društvo podijeljeno po pitanju savezništva s Makedonijom
- objasniti uspon Makedonije,
- navesti i objasniti političke ciljeve Filipa II,
- procijeniti značenje saveza s Makedonijom za Atenu.

Rješenje:

Grčka civilizacija neometano se razvijala i čuvala svoju slobodu i samostalnost više od dva tisućljeća. U doba krvavih ratova mi smo ujedinjeno ustali i pokorili vanjskog protivnika. Životima smo branili svoje korijenje, gledali smo kako nestaje dugogodišnji trud naših predaka, no ponovno smo ustali ponosni na našu hrabrost.

Sada kolaju glasine o sjevernim plemenima, tzv. Helenima koji navodno žele uspostaviti političke veze s nama. Reći ću vam što je to, obmana, obmana nad našim hrabrim narodom od strane Filipa II. Makedonskog i njegove imperijalne politike. Vi ste zaslijepljeni njegovim praznim obećanjima sigurnosti od Perzije i Saveza, pa se ne usudite čak i pozdraviti njegove ambicije. Ali, znate li što to uistinu znači za nas? Sva kultura, gospodarstvo, demokracija nazadovat će, izgubiti smisao našeg truda. Bit ćemo usporeni pasivni u vremenu kao prosječna civilizacija, a ne kao neovisna, veličanstvena Grčka. Recite, moram li ja od svog krvnog srodstva trpiti ovo poniženje i izdaju? Recite mi da li ćete zaista bez grižnje savjesti predati svoju neovisnost i individualnost?

Učenici u ovom primjeru pokazuju da:

Znaju	Ne znaju
<ul style="list-style-type: none"> • tko je bio Filip II, • smjestiti temu u vrijeme i prostor, • da je atensko društvo bilo podijeljeno, • da je grčka civilizacija bila ponosna na svoju tradiciju, kulturni napredak i pobjedu nad Perzijom, • za osvajачku politiku Filipa II, • procijeniti negativne aspekte saveza s Makedonijom. 	<ul style="list-style-type: none"> • procijeniti pozitivne aspekte saveza s Makedonijom.

Ovaj je primjer sadržajno potpuniji od 1. primjera, a navođeni su i neki konkretni argumenti za potkrjepu zadane teze:

- dokidanje samostalnosti Atene,
- ulaženje barbarskog elementa u grčku kulturu,
- nepoštene nakane Filipa II.

No, iako spominju sigurnost protiv Perzije, ne analiziraju i ne pobijaju moguće protuargumente.

3. primjer

Zadatak: Osmislite Izokratov govor (anti-filipiku). Stavite se u ulogu Izokrata koji želi uvjeriti Atenjane u prednosti koje bi proizašle iz saveza s Filipom II.

Pomoćna pitanja: Što biste iskoristili kao argumente protiv Demostena, a za Filipa II? Što bi Filip II. mogao ponuditi Atenjanima? Sastavite kratak, motivirajući govor u kojemu ćete, koristeći svoje znanje o ovom razdoblju, pokušati nagovoriti Atenjane na savez s Filipom II. Pokušajte predvidjeti protuargumente koji bi vam se mogli uputiti i opovrgnite ih.

Za rješenje ovog zadatka vrijede propozicije iz 2. primjera.

Rješenje:

Pitate se zašto želimo savez s Makedoncima?

Budite dio Velike Grčke koja će sezati do kraja svijeta. Stanite uz Filipa jer kada pokorimo ostale narode, Grci će biti uistinu ono što zaslužuju, narod kojemu će se svi klanjati. Prijatelji, ne slušajte što Demosten govori, Filip je ono što Grčkoj treba, pravi diplomat koji će unaprijediti našu kulturu. On nam nudi sigurnost, sreću i zobenu kašu u izobilju, ali to nije sve. Njegova vojska je nepobjediva, a to znači da ćemo i mi biti nepobjedivi. Iskreno otvorimo srce reformi.

Učenici ovim primjerom pokazuju da:

Znaju	Ne znaju
<ul style="list-style-type: none"> • tko je bio Filip II, • smjestiti temu u vrijeme i prostor, • da je atensko društvo bilo podijeljeno, • za osvajačku politiku Filipa II, • procijeniti negativne aspekte saveza s Makedonijom. 	<ul style="list-style-type: none"> • procijeniti pozitivne aspekte saveza s Makedonijom.

Iako je kraće od 2. primjera, ovo rješenje temeljito argumentira svoju tezu. Dok se u 1. primjeru može naći jedan, vrlo slab argument neutemeljen u povijesnoj stvarnosti, u 3. primjeru nalazimo nekoliko jakih argumenata za savez s Filipom II:

- korist od savezništva s uspješnim osvajačem,
- posredno teritorijalno širenje Grčke,

- diplomatske vještine Filipa II. i njegovo divljenje grčkoj kulturi,
- jaka vojska.

Osobito je važno za takav zadatak da argumenti budu utemeljeni na povijesnim činjenicama.

4. primjer

Zadatak: Osmislite reklamu za Aleksandriju u Egiptu. Trgovački ste putnik i dolazite na atensku agoru s namjernom da privučete posjetitelje u Aleksandriju. Koristeći svoje znanje o helenističkom razdoblju, osmislite kratak govor kojim ćete privući posjetitelje u helenističku Aleksandriju.

Pomoćna pitanja: Po čemu je Aleksandrija bila poznata u helenističkom razdoblju? Tko je sve djelovao u njoj? Što biste napisali u reklamnoj brošuri?

Za rješenje ovog zadatka učenici moraju znati:

- što je Aleksandrija, te kako i kada je nastala,
- što je helenizam,
- koje su znamenitosti Aleksandrije,
- kako su živjeli ljudi u doba helenizma.

Rješenje:

Našu Aleksandriju izgradio je poznati grčki graditelj Rodos koji ju je oblikovao u posebnom obliku pravokutnika s mrežom ulica i pod pravim kutom. U Aleksandriji se nalaze naskošne, velike zgrade, prekrasni vrtovi te ulice obrubljene stupovima. Mi smo središte helenizma i središte znanosti u kojoj se razvila nova disciplina, filologija (nauka o jeziku). U našem veličanstvenom gradu nalazi se Muzeion, veličanstvena knjižnica sa 500 000 rukopisa, raznolike dvorane te kabineti za istraživanja. Najvažnije, imamo pouzdanog, moćnog vladara koji će nam omogućiti siguran i dobar život u našem predivnom gradu. Dođite i ostanite u našoj Aleksandriji.

Učenici su pri rješavanju ovoga zadatak ispunili zadane kriterije. No, zadatak je donekle lakši od 1., 2., i 3. primjera jer se, zbog naravi stvari, argumentacija svodi na nabranjanje znamenitosti Aleksandrije. Korišteni argumenti su, dakle:

- znamenitosti Aleksandrije,
- urbanistička infrastruktura,
- stabilna vlast.

Ova se reklama prvenstveno obraća znanstvenicima i umjetnicima, što odgovara predodžbi o Aleksandriji kao kulturnom središtu. Govor naveden u ovom primjeru možda je najbolje utemeljen na povijesnim činjenicama.

Motivacija

Razina motivacije³ tijekom predloženog načina rada ostaje visoka iz nekoliko razloga. Prije svega, učenici pred sobom imaju konkretan zadatak: sastaviti i izložiti govor. Orijentirani su na cilj koji je “opipljiv“. Ne uče radi memoriranja činjenica ili interpretacije, već znanje koje posjeduju, ili koje će steći na tome satu, koriste za izvršenje zadatka – kreiranja govora. Također, pred njima se nalazi problem koji trebaju riješiti koristeći se vlastitim sposobnostima i izvorima znanja.

Prednost se takvim načinom rada daje unutarnjoj motivaciji koju je moguće aktivirati na nekoliko načina od kojih se ovdje koriste sljedeći:

- učenicima se daje kontrola nad načinom na koji će izvršiti zadatak,
- davanje učenicima mogućnosti da zadovolje neke svoje potrebe,
- uključivanje emocija,
- kooperacija među učenicima,
- aktiviranje znatiželje.⁴

Iako je učenicima unaprijed određen okvir unutar kojega moraju djelovati, ostaje im velika sloboda u izvršavanju zadatka. Zadana im je glavna teza govora ali oni odlučuju na koji će ju način potkrijepiti i promicati. Ostaje im stoga dosta prostora za kreativno izražavanje i samoizražavanje. Učenicima se također daje prilika za samoafirmaciju unutar vlastite okoline koju čine razred i profesor. Javnim nastupom prilikom izlaganja govora učenik eksponira sebe preko rezultata vlastitog rada i grupu preko rezultata rada grupe stvarajući time pozitivan dojam o sebi pred razredom te stječe odobravanje profesora (čime se aktivira i vanjska motivacija). Prilikom osmišljavanja govora, uključuju se i emocije. Sam govor treba biti motivirajući za slušatelje, a za postizanje toga cilja govornik se mora “uživjeti” i u situaciju o kojoj govori i u ulogu slušatelja. Od učenika se zahtijeva i velika količina istraživačkog rada čime se aktivira znatiželja koja se usmjerava prema rješenju problema. Postavljanjem pred učenika zadatak dokazivanja teze, on si postavlja pitanje: Kako ću to dokazati?

Nakon što je učenik u dovoljnoj mjeri motiviran i postoje uvjeti za održavanje te motivacije do kraja sata, postavljaju se pitanja: Što želimo postići tim satom?, Koja znanja i vještine učenik može i treba steći takvim načinom rada?

3 Motiviranje učenika za nastavu *obuhvaća sve što (izvana ili iznutra) potiče na učenje, usmjerava ga, određuje mu intenzitet, trajanje i kakvoću.* (Danijela Trškan, Motivacijske tehnike u nastavi, *Povijest u nastavi*, god IV. (2006), br.1

4 Eric Jensen, *Super-nastava*, Educa, Zagreb 2003, str. 276-277.

Kritičko mišljenje

Kao odgojno-obrazovni cilj prvoga reda često se navodi kritičko mišljenje⁵. Pogotovo kada se radi o vještinama potrebnim za život unutar građanskog, demokratskog društva. Pri oblikovanju govora, slično kao pri debatiranju, temi se mora pristupiti istraživački i kritički. Da bi pronašao argumente koji potkrepljuju tezu i odgovarajuće dokaze, učenik mora razdvajati činjenice od interpretacija te, i jedno i drugo, konstantno dovoditi u vezu s argumentacijskom strukturom govora radi prihvaćanja ili eliminacije.

Neformalna logika i umijeće argumentacije nešto je što svi koristimo svaki dan, ali na intuitivnoj, automatskoj razini. Rješavanjem takvih zadataka zapravo osvještavamo naš kognitivni proces te ga time izoštravamo i učimo usmjeravati. Time se uči razlikovanje teze i argumenata te se prilikom slaganja vlastite argumentacije anticipiraju protuargumenti. Iako je oblikovanje i držanje govora jednostran oblik rada, može se postići učinak sličan debati ako se dvjema grupama da ista teza, ali sa suprotnim predznakom (2. i 3. primjer). Tada slušatelji mogu odlučiti koji je govor imao jače argumente.

Oblikovanjem i izvođenjem govora na nastavi povijesti aktualizira se prošlost te se oživljava povijesna problematika koja se uvijek može dovoditi u vezu sa sadašnjicom, pogotovo ako je govor političkog tipa. Ovim se postupkom onemogućava suhoparno navođenje i memoriranje podataka, na što se nastava povijesti često svodi, te se aktiviraju viši kognitivni procesi, analize, sinteze i evaluacije. Podaci se koriste kao sredstvo, a ne kao cilj.

Govorništvo i nastava povijesti

Govorništvo je sastavni dio programa hrvatskog jezika, a ne povijesti, stoga se postavlja pitanje o ulozi i svrsi govora u nastavi povijesti. Naglasak bi se trebao stavljati na poznavanje povijesnih činjenica i njihovom korištenju prilikom sastavljanja govora i na oblikovanje same argumentacijske strukture. Retorički je aspekt govorništva ovdje sporedan, a bitno je da govor bude utemeljen na stvarnim povijesnim događajima, da oslikava točan povijesni kontekst te da se podaci koriste za dokazivanje valjanosti argumenata.

Od osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje koje definira Europska Unija, govorništvom se razvija čak pet: sporazumijevanje na materinskom jeziku, učiti kako učiti, socijalna i građanska kompetencija, inicijativnost i poduzetnost, kulturna svijest i izražavanje.⁶

5 Za definiciju kritičkog mišljenja v. http://www.criticalthinking.org/aboutCT/define_critical_thinking.cfm; također David Klooster, Što je kritičko mišljenje, *Metodički ogleđi*, vol. 9, br. 2, 2002.

6 *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj, i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi – prijedlog*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH, Zagreb, studeni 2008. dostupno na: <http://www.azoo.hr/tekst/prijedlog-nacionalnog-okvirnog-kurikuluma-za-predskolski-odgoj-i-opce-obvezno-obrazovanje-u-osnovnoj-i-srednjoj-skoli/1112/12>

Naglasak kurikulumske pristupa nastavi na kompetencijama zahtijeva temeljito promišljanje metoda kojima će se nastava povijesti prilagoditi i preoblikovati da bi se učenicima omogućilo razvijanje spomenutih kompetencija. Osim toga, razvijanjem govorničtva u nastavi povijesti postižu se i specifični ciljevi *društveno-humanističkog područja* nacionalnog okvirnog kurikuluma.⁷

Odgoj za demokraciju

Hrvatskom društvu, kao još nedovoljno zreom društvu koje se sporo kreće ka demokraciji, potreban je školski sustav koji će pomoći graditi građansku svijest i osjećaj društvene odgovornosti. Kako, dakle, govorničtvo u nastavi povijesti može pridonijeti stvaranju građanskog društva? Smatram da je najvažnija vještina za građansko društvo koja se razvija govorničtvom upravo vještina argumentacije. Ona, s jedne strane, izoštrava vlastito logičko rezoniranje pri formiranju stavova, a s druge strane onemogućava ili barem otežava mogućnost manipulacije. Građansko društvo pretpostavlja jedan javni prostor u kojem se mišljenja uspoređuju i razmjenjuju. Da bi takav proces bio produktivan, valja poznavati pravila mišljenja i rasprave, a upravo se to postiže vježbanjem argumentacije.⁸ Pri učeći formulirati govor učenik sebe stavlja u ulogu onoga tko formira i iznosi mišljenje, a onaj koji zna formirati mišljenje i dobro poznaje vještinu govorničtva teže će potpasti pod utjecaj demagogije.⁹

Naravno, takav je pristup učinkovit samo ako se sustavno primjenjuje tijekom cijelog školovanja. Pogotovo predmeti društveno-humanističkog područja moraju surađivati, ako se želi postići optimalni učinak. Suradnja s debatnim klubom, vođenje rasprava na satima povijesti, sociologije, etike, politike i gospodarstva, hrvatskog jezika i sl. od presudne su važnosti.

Osim navedenog, takav pristup obrade povijesnih sadržaja na još jedan način pridonosi građanskom odgoju. Istraživačko-problemski pristup nastavi skiciran u ovom članku stvara građanina koji zna rješavati probleme. Prilikom rješavanja problema učenik temeljito i svrhovito proučava povijesne sadržaje i stječe prijeko potrebno znanje za sudjelovanje u društvu koje ima svoj povijesno-kulturni identitet. Stjecanje znanja vezanog uz vlastitu kulturnu pozadinu i osposobljavanje učenika za građanski forum, primarni su doprinosi nastave povijesti odgoju za demokraciju.

Primjena i poteškoće

S obzirom na dvije glavne vrste nastavnog sata, govorničtvo se može primjenjivati na dva načina:

7 Isto.

8 Alain Mouniotte, *Odgojati za demokraciju*, Educa, Zagreb 1995, str. 43-46.

9 Ivo Škarić, *Temeljni suvremenog govorničtva*, Školska knjiga, Zagreb 2003, str. 7-10.

- a) Pri obradi gradiva učenici formiraju govor na temelju znanja koje će steći sami, ili uz pomoć nastavnika. Učenička je aktivnost maksimalna, no opseg gradiva mora biti uži.
- b) Pri ponavljanju gradiva učenici formiraju govor na temelju prethodno stečenog znanja. Opseg gradiva može biti veći, a i teme mogu biti raznovrsnije.

Debata se obično, i to s pravom, navodi kao metoda *par excellence* za vježbanje argumentacije. No, pri pokušaju organiziranja debate nastavnik se suočava s dvije glavne poteškoće: premalo vremena i previše učenika. Govorništvo stoga može biti dobra alternativa, a učinak sličan debati može se postići suprotstavljanjem govora s različitim predznakom. Zbog velikog broja učenika, preporučljivo je sastavljanje govora davati grupama, a može biti i dobar zadatak za domaću zadaću.

Da bi se postigla maksimalna argumentacijska raznolikost i potpunost, učenicima se mogu dati *pro* i *contra* tablice u koje će prvo upisati argumente na temelju kojih će sastaviti govor. Time bi se izbjegli nedostaci vidljivi u gornjim primjerima.

Zaključak

Korištenje govorništva u nastavi povijesti može doprinijeti izgradnji demokratskog društva čiji su nosioci građani. Visoka razina motiviranosti, vježbanje argumentacije te svrhovito učenje glavne su prednosti opisanog pristupa. Aktivno učenje također odgovara nastavi usmjerenoj stjecanju kompetencija. No, uspjeh, kako razvijanja vještina, tako i stvaranja mislećeg učenika, ovisi o strukturi cijelog obrazovnog sustava i međupredmetnoj suradnji na školskoj razini.

Korištena literatura

Canivez, Patrice, *Odgojiti građanina?*, Durieux, Zagreb, 1999.

Jensen, Eric, *Super-nastava*, Educa, Zagreb, 2003.

Klooster, David, Što je kritičko mišljenje, *Metodički ogledi*, vol. 9, br. 2, 2002.

Mougniotte, Alain, *Odgajati za demokraciju*, Educa, Zagreb, 1995.

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj, i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi – prijedlog, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH, Zagreb, studeni 2008. dostupno na: <http://www.azoo.hr/tekst/prijedlog-nacionalnog-okvirnog-kurikulu-ma-za-predskolski-odgoj-i-opce-obvezno-obrazovanje-u-osnovnoj-i-srednjoj-skoli/1112/12>

Škarić, Ivo, *Temeljni suvremenog govorništva*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.

Trškan, Danijela, Motivacijske tehnike u nastavi, *Povijest u nastavi*, god. IV (2006), br. 1

SUMMARY

An example of a successful class – rhetoric in teaching history

Through examples from classroom, the author shows the advantages of using rhetoric as a teaching method. Development of critical thinking and creativity, encouraging research work and problem approach to teaching are but some of the benefits. After analyzing students' papers, the author develops a theoretical justification for the proposed method and proposes possible manners of its application. The article concludes with the author's plea for strengthening cooperation between different subject areas in teaching.